

ÄKPN03 Professionsutveckling och individuellt lärande, 30 hp
Examensarbete, 15 hp
Seminariedatum: 2020-06-02

LUNDS
UNIVERSITET

Representation av genus i engelskämnet

En komparativ studie av läromedel för årskurs 7

Författare: Jessica Köhler
Handledare: Martin Malmström

Abstrakt

Arbetets art:	Examensarbete, 15 hp.
Sidantal:	33 sidor
Titel:	Representation av genus i engelskämnet – En komparativ studie av läromedel för årskurs 7
Författare:	Jessica Köhler
Handledare:	Martin Malmström
Datum:	2020-05-25
Sammanfattning:	<p>Tidigare fanns en statlig läromedelsgranskning i Sverige. Sedan denna avvecklats har istället ansvaret för granskning av läromedel ålagts lärarna och skolorna själva.</p> <p>Syftet med denna studie är att genomföra en kritisk granskning av läromedel. I läroplanen (Lgr11) framgår tydligt att jämställdhet är något skolan skall verka för. Genusteori har därför varit utgångspunkten för denna granskning.</p> <p>Studiens metoder är en analys i två delar: en kvantitativ analys av tre läromedels texter och bilder, samt en analys av exempeltexter från samma läromedel. Exempeltextanalysen är av en mer kvalitativ karaktär.</p> <p>Studiens resultat visade att det finns en stor ojämställdhet vad gäller representation av genus i samtliga läromedel som analyserats, såväl i text som i bild.</p> <p>Studien lämnar efter sig en efterfrågan på fler granskningar av läromedel, både ur ett genusperspektiv samt andra relevanta perspektiv.</p>
Nyckelord:	Engelska, genus, läromedel, Lgr11, <i>Wings</i> , <i>Top Up</i> , <i>Good Stuff Gold</i> .

Innehåll

Förord	i
1. Inledning.....	1
2. Syfte och forskningsfrågor	4
3. Teori och tidigare forskning	5
3.1 Genus.....	5
3.2 Läromedel.....	7
3.3 Genus i läromedel	9
4. Metod.....	13
4.1 Studiens metoder	13
4.2 Material	15
4.3 Avgränsningar	16
4.4 Metoddiskussion	17
5. Resultat och analys	19
5.1 Textanalys.....	19
5.2 Bildanalys.....	21
5.3 Exempeltextanalys	22
5.3.1 <i>The Dress</i> - ett utdrag ur <i>Wings Textbook 7</i>	23
5.3.2 <i>Benazir's Surprise</i> - ett utdrag ur <i>Top Up 1</i>	24
5.3.3 <i>I'm Going to be a Star</i> – ett utdrag ur <i>Good Stuff Gold B</i>	26
6. Diskussion och slutsats.....	28
Referenser.....	34
Bilagor	36

Förord

Med detta arbete har jag äntligen tagit ett av de sista stegen innan examen och målet: att titulera mig själv ämneslärare. Jag vill rikta ett stort tack till de lärare och elever jag fått äran att träffa under min verksamhetsförlagda utbildning. Er glädje och kunskap har varit en stor inspiration för mig både nu och inför mitt kommande yrkesliv. Tackar även de lärare och medstudenter som jag mött under utbildningen på Lunds Universitet.

Riktar ett stort tack till min handledare, Martin Malmström, för vägledning, råd och motivation att fullfölja projektet. Sist men inte minst vill jag tacka min familj för allt stöd och uppmuntran jag fått genom hela processen.

Jessica Köhler

2020-05-25

1. Inledning

I kommande yrkesroll som lärare är det av största vikt att aktivt arbeta för jämställdhet. Då förväntas även de arbetsmaterial vi har att tillgå vara utformade för att främja jämställdhet, men är de det? Det är det som undersökts i denna studie.

Mitt intresse för ämnet genus i läromedel väcktes på en lektion jag observerade under min verksamhetsförlagda utbildning. Högläsning ur läroboken stod på agendan och jag reagerade omedelbart på innehållet i den text som eleverna läste. Texten innehöll stereotypa och nedvärderande uttryck om de kvinnliga karaktärerna och det jämställdhetstänk som, enligt läroplanen, ska genomsyra den svenska skolan sken med sin frånvaro. Vid slutet av lektionen hade en undran väckts i mig, en undran som sedan låg till grund för detta arbete.

Till och med år 1991 fanns en statlig läromedelsgranskning i Sverige. Sedan dess har ingen systematisk granskning av läromedel och dess koppling till gällande läroplan utförts. Marknaden som finns idag är fri och när läromedlen inte granskas kan skolor inte med säkerhet veta att de läromedel som införskaffas faktiskt förhåller sig till den rådande läroplanen. Läromedlens lämplighet avgörs således idag främst av lärare och skolorna själva (Kenndal 2011: 113–123). Även Selander (1991: 34) skriver om att då det inte längre finns en statlig objektivitetsgranskning måste den enskilde användaren ta större ansvar. Detta innebär, enligt Selander, att skolläring och lärare behöver få en fördjupad kompetens för att kunna välja, använda och värdera läromedel.

Att kritiskt granska de läromedel som används i skolan har, enligt ett regeringsdirektiv, blivit något en lärare skall göra (Kenndal 2011: 113–123). Det ställs särskilda krav på lärarna i och med att de förväntas göra en kritisk läsning av texter samt synliggöra olika perspektiv (Carlson & von Brömssen 2011:19). Forskning och studier om läromedel bidrar till att ”vidga och fördjupa kunskaper om läromedel” (Selander 1991: 34).

Mitt val av inriktning, det vill säga genus i läromedel, härrör främst från en del av skolans värdegrund och uppdrag, som finns i läroplanen (Lgr11). Där går det att läsa följande:

Skolan ska verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för alla människor, oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor (Skolverket 2019: 7).

Min sammanfattade tolkning av utdraget ur läroplanen är att skolan, och alla som arbetar inom skolan, ska arbeta för att hjälpa elever att ifrågasätta de olika utmärkande egenskaper som tillskrivs män och kvinnor. Om eleverna etablerar ett kritiskt förhållningssätt till hur genus etableras och förstärks kommer de även att ges möjligheten att själv ifrågasätta varför det finns skillnader och hur dessa skillnader påverkar människor varje dag. Eilard (2004: 242) skriver att stereotyper och fördomsfulla attityder i läromedel kan uttrycka den ojämställdhet och ojämlikhet som finns i den underliggande strukturen av vår kultur. Därför vill jag i denna studie se hur genus representeras i dagens läromedel.

Arbetet som utförts har alltså sammanfattningsvis inletts på grund av ett personligt intresse och en genuin undran. Avsaknaden av en övergripande granskning av läromedel samt att ansvaret för läromedelsgranskningen förflyttats till den enskilda läraren gör skäl till att studien genomförts. Huruvida läromedlen som idag används är hjälpmedel för att utveckla elevernas kritiska förhållningssätt till könsmonster eller inte är den utgångspunkt i vilken arbetet tar sitt avstamp. Arbetet syftar till att besvara denna undran.

Totalt sex kapitel utgör arbetet som helhet. Efter detta första inledande kapitel följer en redogörelse för studiens syfte och forskningsfrågor. Därefter kommer kapitlet ”Teori och tidigare forskning”, i vilket jag beskriver de teorier och tidigare forskningsresultat som ligger till grund för arbetet. Denna del är indelad i tre avsnitt, nämligen genus, läromedel och genus i läromedel. Därpå följer kapitlet ”Metod”. Här berättar jag i tre avsnitt om studiens metoder, material och avgränsningar, följt av ett metoddiskussionsavsnitt.

I arbetets femte kapitel redovisas resultaten av studiens textanalys, bildanalys samt exempeltextanalys. Det sistnämnda avsnittet är uppdelat i tre delar, en för varje exempeltext ur de tre läromedlen som analyserats. Avslutningsvis skriver jag i arbetets diskussionskapitel om vad resultaten givit för svar på studiens forskningsfrågor samt vilka slutsatser som kan dras utifrån dessa resultat.

2. Syfte och forskningsfrågor

Då det inte längre finns en statlig granskning av läromedel är det upp till varje lärare att se till att de läromedel som används i undervisningen gynnar elevernas utveckling av ett kritiskt förhållningssätt till framställning av genus. Syftet med denna studie är därför att genomföra en kritisk granskning av läromedel med utgångspunkt i genusteori och läroplanen för grundskolan. För att genomföra en kritisk granskning av läromedel ur ett genusperspektiv utgår arbetet från följande forskningsfrågor:

- Hur fördelas utrymmet mellan män och kvinnor i läromedlen?
- Vilka likheter och skillnader finns mellan hur läromedlen framställer genus?
- Hur förhåller sig representationen av genus till läroplanen för grundskolan (Lgr11)?
- Hur kan framställningen av genus i läromedlen förstås?

3. Teori och tidigare forskning

Studien behandlar frågor om genus i läromedel och därför har detta avsnitt om teori och tidigare forskning delats upp i tre kategorier, nämligen genus, läromedel och genus i läromedel. Här följer en redogörelse av den teori och tidigare forskning som behandlats.

3.1 Genus

I Nationalencyklopedin definieras genus som följer:

Genus är ett annat ord för människors sociala kön. Det sociala könet handlar om vad som anses vara typiskt manligt och kvinnligt. Till skillnad från biologiskt kön, som hänger samman med vilka könsceller eller könsorgan en person har, har genus att göra med hur kvinnor och män förväntas vara eller bete sig. Man brukar säga att genus konstrueras, alltså skapas. Det betyder att det som ser ut att vara medfött inte är det. I stället är det något vi har lärt oss (Nationalencyklopedin u.å.)

Likt ovan definition skriver Butler (1990: 175) att ”genus är [...] en bräcklig identitet som skapas i tiden”. Genus är således en konstruktion. Butler menar att denna konstruktion inte är solid, utan föränderlig. Därför kan perceptionen av genus förändras och skapas på nytt över tid.

Butler (1999: 12) skriver att även Simone de Beauvoir hävdar att genus är något som konstrueras. Ingen *är* kvinna, det är något man *blir*. Dock menar de Beauvoir att fastän kvinna är något man blir, och således torde vara ett val, är det alltid under ett kulturellt tvång som detta sker. En person som föds med könet kvinna kommer också genom påtryckningar att skapa det sociala könet – genuset – kvinna.

Att skapa en föreställning om en ”bestående manlighet eller kvinnlighet” (Butler 1990: 176) är, enligt Butler, en del av en strategi för att dölja möjligheterna att ”gå utöver den maskulinistiska dominansens och tvångsmässiga heterosexualitetens begränsande ramar” (ibid.). Butler (1999: 3–4) skriver även om att det finns en språklig norm av att utgå från det manliga. Kvinnor blir, i det språk som utgår från mannen som norm, antingen förvrängda eller inte representerade alls.

Liksom Butler och de Beauvoir skriver att genus är något som skapas, inte något som är, skriver Hirdman (2001: 65) i sin bok *Genus: om det stabila föränderliga former* om ”att göra genus är att göra skillnad, där skillnad inte finns”. Hon skriver ”att vara man är att inte vara kvinna” och beskriver detta som ”maskulinums första lag” (ibid.). Vidare skriver hon att mannen är normbäraren (ibid.). Hirdman beskriver hur genus skapas och hur det ständigt förstärks:

Vi ser hur världens saker liksom laddas med genus – saker, ting och företeelser som med tiden kan skifta från att vara maskulina till att bli feminina, en process som onekligen visar på att här görs genus, det *är* inte. Det är som om vi bevittnar ett slags förstärkningsprocesser där det tycks som om genus smittar av sig, först på kläderna, sedan på sakerna, därefter på sysslorna och de platser där sysslorna görs – för att sedan återföras till kropparna. Vi får kedjor av sammanhängande Han:igheter och Hon:igheter. Kropparna, i all sin tydliga olikhet, har uppenbarligen aldrig räckt till för att hålla isär formerna maskulinum och femininum, utan de tycks ständigt ha krävt förstärkning (Hirdman 2001: 72).

Huruvida en viss företeelse är feminin eller maskulin, manlig eller kvinnlig, skapas alltså enligt Hirdman om och om igen. De fysiska attributen har inte räckt för att särskilja kön, det har ständigt behövts tillskrivas andra differentieringar för att etablera uppdelningen av genus. Att ständigt fabricera olikheter mellan könen är, enligt Hirdman, ”en styrande princip i världen” (2001: 75). Det sker dock så frekvent, med så varierande uttryck, att det har kommit att bli något som kan kallas en grundlogik i den mänskliga naturen. Det blir ett mönster, en mall som ständigt fylls i. Denna mall särhåller och rangordnar kontinuerligt, så att det skapas en genusordning präglad av hierarkisk uppdelning (ibid.).

Som exempel på hur denna hierarkiska uppdelning kan ta sig uttryck i verkligheten beskriver Hirdman (2001: 66–67) hur det går till om kvinnor kontra män bryter mot ”genusarbetsdelningens tabu” (ibid.). Hon beskriver att när kvinnor bryter uppdelningen, kan det till viss del berömmas: ”Hon är allt duktig hon, Anna! Kör bil som en hel karl!” (ibid.), men när det är det motsatta som sker – att en man går över till något som anses vara ett ”kvinnojobb” – måste det ske under vissa specifika former. Det måste tydligt framgå att ”det inte handlar om bestraffning, om hån, om förnedring” (ibid.). Detta eftersom hierarkin som finns mellan det som anses ”manligt” kontra ”kvinnligt” etablerar hur man bör

se på det ”kvinnliga”. ”Ty det handlar ju inte bara om att hålla isär och buga sig inför varandras områden. Isärhållandet dryper av förakt för det ’kvinnliga’” (ibid.).

Eilard (2004: 247–248) skriver om att vårt vardagsspråk, enligt Molloy, är ”omedvetet strukturerat i [...] metaforiska motsatspar [...] som beroende på den kulturella kontexten gör den ena kategorin överordnad”. Hon skriver att exempelvis ”knyts motsatsparet man-kvinna till en associationskedja där överordnade manliga egenskaper som rationalitet, förnuft, intellekt och kultur, kontrasteras mot underordnade kvinnliga egenskaper som irrationalitet, känsla, kropp och natur” (ibid.). Och om det är så att ”verkligheten är socialt konstruerad genom språket” (Christoffersen & Johannessen 2015: 102), blir språket både ett uttryck av och för de socialt konstruerade normerna.

Det manliga perspektivet präglar hur kvinnor till exempel avbildas på film och reklam (Eilard 2004: 253). Omedvetet internaliserar även kvinnorna genom detta det manliga perspektivet, ”the male gaze”, och genom detta lär kvinnor sig att betrakta världen, och alla kvinnor, ”utifrån en position där kvinnor ses som objekt på en manlig värdeskala” (ibid.). Detta leder till en internalisering av ett tankesätt i vilket världen ständigt betraktas ur mannens synvinkel, ”som om den vore objektiv och neutral” (ibid.).

Genus är, sammanfattningsvis, det sociala kön som skapas och tillskrivs en person utifrån dennas biologiska kön. I skapandet av genus tillkommer en hierarkisk syn på det som anses ”manligt” och det som anses ”kvinnligt”, där det ”manliga” står högt över det ”kvinnliga”.

3.2 Läromedel

Forskning visar att läromedel ”har en stark ställning i utbildningssammanhang” (Carlson & Brömssen 2011: 30) och att läromedel är ett dominerande inslag i dagens skolverksamhet. Ett läromedel är en pedagogisk text, det vill säga en text ”som producerats i syfte att användas i ett mer eller mindre formellt lärande” (Danielsson & Selander 2014: 18). Läromedel ska på ett begränsat antal sidor framföra det som elever behöver för att kunna uppnå de mål som framställs i rådande kursplan. Det finns därför höga krav på läromedel och

det kan vara svårt att hitta läromedel som uppfyller alla dessa krav (Kenndal 2011: 113–122).

Alla aspekter av skolinlärning, däribland läromedel, påverkar elevers kognitiva och emotionella utveckling (Arikan 2005: 29–30). Ett läromedel kan skapa gemenskap och sammanhållning. Men vid val av läromedel bör en analys och granskning göras, då dess viktigaste syfte är att främja lärande. Läromedlet ska fungera som medierad kommunikation, där innehållet ”förmedlas från en avsändare till en mottagare” (Kenndal 2011: 114–116). Förhållandet mellan mottagare och avsändare är i pedagogiska texter asymmetriskt, då förförståelse och förkunskaper skiljer avsevärt. Detta behöver också tas hänsyn till vid analys av, och val av, läromedel (ibid.).

Eilard (2004: 242) diskuterar hur läromedel och skolböcker bidrar till elevernas uppfattning om vad som är ”normalt”. Hon skriver som följer:

Såsom produkter av sin samtid förmedlar läromedelstexterna ett mer eller mindre medvetet och tydligt hegemoniskt samhällsperspektiv, framför allt under läroplanens inflytande, men även på grund av läroboksförfattarnas positioner som representanter för den svenska och västerländska kulturen. Den pedagogiska inramningen gör att föreställningar som harmonierar med vissa dominerande synsätt framhävs i undervisning och texter på bekostnad av andra perspektiv. De verklighetsperspektiv som kommer till uttryck i skolböckerna bidrar, i kombination med andra medierade bilder, som eleverna dagligen möter, till att forma en uppfattning om vad som är »rätt» livsstil och därmed anses normalt och eftersträvansvärt. Hur en viss grupp människor skildras i skolböcker – liksom i massmedia – beror på vem som har makten att definiera identiteterna i samhället (ibid.).

Detta innebär, i korthet, att den bild som eleverna förmedlas genom de läromedel som skolan tillhandahåller blir en del i hur de definierar normen, det ”normala”. Kombinerat med andra intryck de möts av på en daglig basis bidrar läromedel till hur de definierar sig själva, eftersom ”hur vi definieras av andra påverkar i längden vår självuppfattning” (ibid.).

Bilder och visuellt material blir allt mer viktiga. Läromedel som använder livliga bilder i kombination med text lockar både elever och lärare genom hela lärprocessen (Arikan 2005: 29–30). När det kommer till pedagogiska texter ses dessa ofta som en helhet, och

det skrivs ofta om multimodala texter. Begreppet multimodala texter är ett vidgat textbegrepp som även innefattar saker som ord, teckningar, grafer och fotografier. Även faktarutor och frågor är aspekter som gör en text multimodal, inte enbart förekomsten av bilder gör att en text är multimodal (Danielsson & Selander 2014: 18–20). I en analys av läromedel omfattas både bild och text. Bilder spelar stor roll för tolkningen av texten, och måste således inkluderas i en analys av pedagogiska texter (Selander 1991: 34). Läromedel skapas inom en viss ram och de olika modaliteterna, exempelvis text, bild och layout, skapar ett innehåll genom samverkan (Kenndal 2011: 118). Det är centralt att lägga vikt även vid bilder eftersom bilder som inte diskuteras och problematiseras i en undervisningssituation kan riskera att reproducera och befästa fördomar (Carlson & von Brömssen 2011: 16).

Utöver de primära pedagogiska texterna som beskrivs ovan, alltså texter som är skapade för att användas i en lärandesituation, finns även sekundära pedagogiska texter. Dessa sekundära pedagogiska texter utgörs av texter som inte författats för att användas i ett pedagogiskt sammanhang, men som används ändå. Ett exempel på en sekundär pedagogisk text kan vara en tidningsartikel (Kenndal 2011: 115). De primära pedagogiska texterna är dock vad detta arbete fokuserar på.

3.3 Genus i läromedel

En obalans i representation av genus visar sig vara vanligt förekommande i läromedel. Forskning visar att flickor är mer sällan representerade än pojkar, men även att båda könen representeras på stereotypa vis (Singh 1998: 1). Bland annat Arikan (2005), Lewandowski (2014) och Sunderland (1992) skriver om detta. Även i de fall då representationen är jämn sett till utrymme, som Eilard (2004) beskriver, antyds en underordning av flickorna i vad hon kallar ”en till synes naturlig hierarkisering mellan könen, reproducerad i barnens beteenden eller lek” (Eilard 2004: 259).

I Eilards (2004) artikel ”Genus och etnicitet i en »läsebok» i den svenska mångkulturella skolan” beskrivs ett flertal teorier som använts för att analysera det diskursiva innehållet i en läsebok med namn *Förstagluttarna B*. Bland annat görs en diskursanalys utifrån begreppen jämlikhetsdiskurs samt inkludering och den motsägelsefulla mångfaldsdiskursen

(Eilard 2004: 245–258). Hon beskriver syftet med diskursanalysens utformning som följer:

Syftet med själva dekonstruktionen är att erbjuda läsaren en alternativ tolkning genom att synliggöra en djupare dold mening bortom de ytliga strukturerna. Det innebär dock inte att det är just de budskap jag belyser som till slut når eleverna. Undervisningssituationen i sig är av stor betydelse för vilka budskap som förmedlas och hur de tolkas. I stort beror det även på vilka andra liknade budskap som förekommer i individens omgivning (Eilard 2004: 244).

Eilard diskuterar samtliga delar som en helhetsanalys av läseboken, och kommer bland annat fram till att fastän flickor och pojkar representeras ungefär lika mycket i boken, så antyds det implicit en motsats till det Eilard (2004: 259) kallar ”den svenska jämställdhetsdiskursen” – nämligen en underordning av flickorna. En relativt jämn fördelning av utrymme men en klar underordning av de kvinnliga karaktärerna är ett resultat som framkommit även i Arikans (2005) studie.

I sin studie ”Age, gender and social class in ELT coursebooks: a critical study” får Arikan (2005: 36–37) fram ett resultat som bland annat visar att i böckerna som analyserats syns en man endast en gång utföra hushållsarbete – och denna bild är en karikatyr. Alla sekreterare, butiksbiträden och all serveringspersonal är kvinnor. Även de som saknar arbete och som handlar i dagligvaruhandeln är kvinnor. Endast en kvinna syns bära vad Arikan kallar en ”business suit”, som är ett av de vanligaste plaggen för män i samma böcker att bära, men denna kvinna är inte på sitt arbete iförd utstyrelsen. Hon handlar mat. Inte bara visar Arikans studie på att män presenteras som överlägsna kvinnor, den visar också på att kvinnor och män, enligt de analyserade böckerna, skulle vara olika i sin natur (ibid.).

Flertalet stereotypa bilder av vad som är ”manligt” och ”kvinnligt” framkom i Arikans studie. Liknande stereotypa kategoriseringar fann Lewandowski (2014) i sin artikel ”Gender stereotyping in EFL grammar textbooks. A diachronic approach”. I artikeln beskriver Lewandowski hur han identifierat genusstereotyper i grammatikböcker. Artikeln baseras på en historisk jämförelse mellan tre grammatikböcker skrivna på 1970- och 1980-talen samt tre böcker skrivna på 2000-talet.

I de äldre böckerna fanns en klar majoritet män representerade inom områden som kan kopplas till status (Lewandowski 2014: 91-92). Exempelvis inom politik, ekonomi och juridik fanns nästan inga kvinnor representerade. Kvinnor hade, både i de äldre och nyare grammatikböckerna, vad Lewandowski kallar "a little less prestigious jobs" (ibid.). Bland annat personlig assistent och lärare tas upp som exempel på yrkesgrupper som kvinnor tillhörde. I böckerna skrivna på 1970- och 80-talen hade endast 11 kvinnor jobb. Detta att jämföra med att 105 män hade jobb i samma urval av läromedel (ibid.).

Lewandowski redogör även för den procentuella uppdelningen av det han kallar "gendered subjects" (2014: 88), det vill säga personer i böckerna till vilka det tillskrivits ett genus. Studien visar att av dessa "gendered subjects" var hela 77,5 procent män i de tre äldre böckerna. Enbart 22,5 procent var således kvinnor i samma urval. I böckerna som analyserats som var skrivna på 2000-talet var uppdelningen mycket mer likvärdig mellan könen. Män stod i dessa böcker för 52,8 procent och kvinnor stod för 47,2 procent av samtliga "gendered subjects" (ibid.).

Lewandowskis studie visar alltså att det skett en positiv förändring över tid, men att kvinnliga karaktärer fortfarande är underrepresenterade. Brist på representation och underordning av kvinnliga karaktärer är något även Sunderland (1992) diskuterar. I sin artikel "Gender in the EFL Classroom" besvarar hon frågan "Why does sexism in EFL materials matter?" med tre punkter.

Första anledningen till att sexism i läromedel spelar roll är att materialet påverkar, precis som TV, film och datorspel. Hur eleverna tar till sig materialet påverkas av könsfördelningen i det material de tillhandahålls. Detta gäller både medvetna och omedvetna könsroller. Andra anledningen beskriver Sunderland som att avsaknad av representation eller marginalisering av kvinnans roller i läromedel kan leda till att de elever som identifierar sig som kvinnor blir omotiverade. Den tredje anledningen Sunderland tar upp är att språkmodellen i läromedlet lätt kan bli klassrumspraxis. Det är vanligt att elever läser och tar sig an de "roller" som korresponderar med deras eget kön. Då ges pojkar mer tid, pratar först och initierar konversationer. Detta ger klassen en konversationsdiskurs som utgår från och präglas av det Sunderland kallar "male firstness" (Sunderland 1992: 81-86).

Relativ osynlighet av kvinnliga karaktärer och stereotyper gällande exempelvis relationer och yrken är frekvent förekommande i läromedel. Kvinnor pratar i genomsnitt även mindre i kursböcker, mer utrymme ges helt enkelt till männen i historierna (ibid.).

Sammanfattningsvis går det att säga att genus i läromedel är ett ämne som analyserats i flera olika studier med i stora drag lika resultat. Kvinnliga karaktärer är genomgående underrepresenterade, men även i de studier där representationen var relativt jämn sett till utrymme fanns en klar underordning av de kvinnliga karaktärerna.

4. Metod

För att besvara studiens forskningsfrågor har en analys utförts i två delar: en kvantitativ analys av läromedlens texter och bilder samt tre exempeltextanalyser av en mer kvalitativ karaktär.

4.1 Studiens metoder

En kvantitativ analys har utförts på de utvalda läromedlen. Den metod som använts har inspirerats av Sunderlands artikel "Gender in the EFL Classroom" (1992). Sunderland skriver om vikten av representation, och detta låg till grund till varför jag valde att analysera texterna på det sätt jag gjort, nämligen genom en analys av hur utrymmet fördelas mellan kvinnor och män i de valda läromedlen. Metoden för undersökningen gick ut på att observera vem som fick ta plats i de olika läromedlen. Detta gjordes genom en datainsamling i två steg, nämligen texter och bilder.

Hur datainsamlingen utförts har i stora drag inspirerats av Arikans artikel "Age, gender and social class in ELT coursebooks: a critical study" (2005) samt Lewandowskis "Gender stereotyping in EFL grammar textbooks. A diachronic approach" (2014). Arikan (2005: 32) skriver om hur bilderna i hans studie genomgick en visuell undersökning i vilken bland annat genus noterades. Till sin hjälp för att beskriva bilderna använde han texten till vilken bilden hörde för att kunna ge en riktig beskrivning som sedan skulle kunna analyseras. Lewandowski (2014: 87) använde sig av semantiska kategorier i vilka han sorterade in texterna han analyserat. På ett liknande vis har jag analyserat läromedelstexterna, men istället för semantiska kategorier har jag utgått från det utrymme som ges de manliga och kvinnliga karaktärerna. Läromedlen analyserades systematiskt, rad för rad och bild för bild, för att ge relevant data till studien. Den data som hittats har använts i en komparativ analys där resultaten för de olika läromedlen jämförts med varandra.

Då Sunderland influerat till att se över just representation och utrymme valde jag att analysera textutrymme. I en tabell (se nedan) fyllde jag i följande: *titel, sida, kvinna, man,*

person av ospecificerat kön (*), lika delar man och kvinna (**) samt textrader utan personer (***). De fyra första kategorierna utgjorde en sammanställning, det vill säga totalt antal rader med personer, och den sista kategorin var med i det totala antalet men refereras inte till när uträkning av hur utrymmet fördelats gjorts. Kategorin *lika delar man och kvinna* gäller de rader i vilka en manlig och en kvinnlig karaktär fått lika stort utrymme. Kategorin *person av ospecificerat kön* innefattar rader i vilka det nämns en person men ej vilket kön denna person har. Exempelvis i rader fokuserade på en person av ett visst yrke, såsom receptionist, men det inte fanns ytterligare information för att kategorisera personen som *man* eller *kvinna*. Även de rader som handlar om karaktärer med könsneutrala namn sorteras in i denna kategori.

Titel	Sida	Kvinna	Man	*	**	***
Travelling Around Florida	6-7	22				18
Catching the Tube	8		9	17		

Urklipp från tabell som använts, textanalys.

Bilder observerades och noterades i en tabell (se nedan) med sex kolumner: bildnummer, sida, beskrivning, man, kvinna och ej definierat (*). Den sistnämnda kolumnen innefattar bilder där det syns en person, men det inte går att urskilja huruvida det är en kvinna eller man. Bilder på exempelvis ett landskap är inte med i beräkningarna.

Nr.	Sida	Beskrivning	Man	Kvinna	*
1	5	Barn på säng med pengar		1	
2	9	Illustration, person vid oljeborr	1		

Urklipp från tabell som använts, bildanalys.

Den sista delen av analysen består av en analys av tre exempeltexter ur läromedlen. Analysen av exempeltexterna har inspirerats av metoden kritisk diskursanalys och står för den kvalitativa delen av analysen. Diskursanalys är en ”analys av yttranden, utsagor och texter, med betoning på hur människor kan kategoriseras och hur detta påverkar deras handlingar och möjligheter” (Christoffersen & Johannessen 2015: 102). Jag analyserar texterna ur ett genusperspektiv och därför är det just diskursanalysens fokus på hur människor kategoriseras och hur detta påverkar dem som är det som inspirerat min analysmetod.

Att analysera läromedel med hjälp av diskursanalys är något bland annat Eilard (2004: 244) gjort tidigare. Eilard menar att metoden är applicerbar på läromedel eftersom ”det är en skolbok, ett officiellt dokument, som förmedlar ett pedagogiskt inramat budskap, vilket kan tänkas få stor genomslagskraft just därför att det framförs i skolan” (ibid.).

4.2 Material

Det material som analyserats består av tre läromedel för grundskolans årskurs 7: *Wings 7*, *Top Up 1* och *Good Stuff Gold B*. Läromedlen valdes ut eftersom samtliga finns med på LäroMedias lista (A. Galistel, personlig kommunikation 2020-04-07) över de fem mest sålda läromedlen i Sverige inom ämnet engelska för årskurs 7–9.

Wings 7 (Frato et. al.) utgavs år 2015 av förlaget Natur & Kultur. Författarna av läromedlet heter Kevin Frato, Anna Cederwall, Susanna Rinnesjö, Mary Glover, Richard Glover, Bo Hedberg och Per Malmberg. *Wings* beskrivs som ett läromedel som utgår från individen och är uppdelat i en textbok och en arbetsbok (Förlaget Natur & Kultur u.å.).

Top Up 1 (McClintock) utgavs år 2007 och är det enda läromedel i studien som inte reviderats efter den nya läroplanen (Lgr11). Läromedlet är skrivet av John McClintock och ges ut av Gleerups förlag, mest inriktat mot elever som behöver extra stöd. *Top Up* är både en text- och arbetsbok i samma läromedel, och varje avsnitt följs av uppgifter som handlar om den text som just lästs (Gleerups u.å.).

Det sista läromedlet, *Good Stuff Gold B* (Coombs et. al.), utgavs år 2012 av förlaget Liber. Boken är skriven av Andy Coombs, Annika Bayard, Roland Hagvörn och Kjell Johansson. Läromedlet innehåller, enligt förlagets informationssida, ”sprakande lekfulla texter” (Liber u.å.) i en lättarbetad, tydlig struktur.

Wings 7 och *Top Up 1* väljs ut eftersom de rekommenderas av Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM 2019) i deras inspirationsguide till läromedel i engelska. Att välja två av läromedlen i denna guide gjorde jag eftersom SPSM är en myndighet och deras rekommendationer bör vara väl övervägda. Jag valde att inkludera både *Wings* och *Top Up* främst eftersom *Wings* reviderats efter att Lgr11 trädde i kraft, *Top Up* har det inte.

Denna distinktion blir en intressant del av studien för att se huruvida representation och utrymmesfördelning skiljer sig åt mellan ett läromedel som har reviderats och ett som inte har det.

Good Stuff Gold B är enligt LäroMedia (A. Galistel, personlig kommunikation 2020-04-07) det mest sålda läromedlet. Inga specifika siffror inkluderades i informationen, men detta läromedel var enligt deras statistik det mest sålda i Sverige för ämnet engelska. Därför är det ett viktigt läromedel att analysera, då det potentiellt når ut till ett stort antal elever och lärare på skolor runtom i Sverige.

4.3 Avgränsningar

I denna studie avgränsas analysen av genus till att enbart behandla materialen som används, närmare bestämt läromedlen. I och med denna avgränsning utesluts andra processer och språkliga uttryck för genus i en given klassrumssituation, men med tanke på arbetets omfattning var en sådan avgränsning tvungen att göras.

I exempeltextanalysen har ett urval gjorts för att låta texterna statuera exempel för hur det kan se ut i det givna läromedlet. Texterna är inte slumpvis utvalda. De har valts ut för att belysa studiens syfte och precis som Eilard (2004: 244–245) skriver om det urval hon gör, kan det urval jag gjort i denna studie också ”påverka läsarens bild av innehållet och boken som sådan” (ibid.). Texterna som valts ut kan ses som ytterligheter, men syftet med att välja just de texter som valts har varit att möjliggöra problematisering av strukturer, om än genom de mest iögonfallande exempel. För att göra det Eilard (ibid.) kallar det ”vardagliga och självklara” synligt, måste det ”dramatiseras och exotiseras”. Därför har avgränsningen och urvalet gjorts som det gjorts.

Vidare avgränsning som gjorts i detta arbete är kopplat till genus i relation till biologiskt kön. Då det som analyseras är bilder och texter utan vidare information eller förankring kommer en koppling mellan biologiskt kön och genus baseras på utseende och/eller namn. I de fall det råder osäkerhet om personens kön kommer exemplet att räknas i en egen kategori, det vill säga *person av ospecificerat kön* eller *ej definierat*. Att en persons

biologiska kön inte alltid stämmer överens med personens upplevda eller föredragna genusidentitet är något som noterats och som ständigt has i åtanke, men för att kunna fullfölja studien måste denna avgränsning och koppling mellan kön och genus göras.

Studiens omfång och begränsningar innebär även att andra diskurser och teorier bortses från i exempeltextanalysen. Andra perspektiv, såsom orientalism, förefaller sig relevant att belysa med tanke på vissa texters innehåll. Men då det är genus som är denna studies fokus har avgränsningen till genuskursen gjorts eftersom det med studiens omfattning ej är genomförbart att analysera utifrån fler diskurser.

4.4 Metoddiskussion

Metoden valdes eftersom jag ville göra en komparativ studie med både kvantitativa och kvalitativa delar. För att kunna jämföra de olika läromedlen behövde jag kunna analysera dem med hjälp av liknande data. Att då utgå från utrymme i texter samt bilder och illustrationer blev, med utgångspunkt i tidigare forskning, den metod som föreföll sig mest relevant för studien jag ville genomföra. En kritisk diskursanalys av utvalda exempeltexter blev ett kvalitativt komplement till statistiken och metoden tillför ett djup till diskussionen.

Ett möjligt problem med metoderna som valts är att en subjektiv faktor ständigt är närvarande, särskilt i bildanalysen. För att kunna göra en distinktion mellan man och kvinna behöver jag i arbetet utgå från de normer som finns och se till hur personer ser ut för att kategorisera dem som man eller kvinna. Detta kan medföra att somliga kategoriseringar egentligen inte stämmer, men då det enda jag kan utgå från är bilder och tillhörande texter görs studien så objektivt som möjligt sett till förutsättningarna jag arbetar under.

Ytterligare ett problem med tolkningen är vuxenperspektivet. Läromedlen är skrivna av vuxna, ur ett vuxenperspektiv. När de sedan studeras och tolkas av mig, en annan vuxen, tolkas boken ur ytterligare ett vuxenperspektiv. Precis som Eilard (2004: 253) skriver är det omöjligt att säga "hur barnen i själva verket uppfattar texten" (ibid.). Detta kan därför inte vara målet med en studie som denna. Jag har således inte för avsikt att på något vis

uttala mig om hur barnen uppfattar texten, utan uttalar mig endast om de resultat som studien gav.

För att gå ännu mer på djupet i textanalysen skulle man behöva genomföra en kritisk diskursanalys av samtliga texter i läromedlen. Slutsatserna som dras utifrån de metoder jag använt är därför limiterade till att gälla just det urval som gjorts i studien.

5. Resultat och analys

Studiens resultat presenteras i tre delar, utefter de kategorier i vilka data samlats in. De två första kategorierna, det vill säga text och bild, har sammanställts som datatabeller (se bilagor) samt i stapeldiagram för att ge en överblick över de fynd som gjorts i läromedlen. Exempeltextanalysen redogörs för i avsnittet nedan med samma namn.

5.1 Textanalys

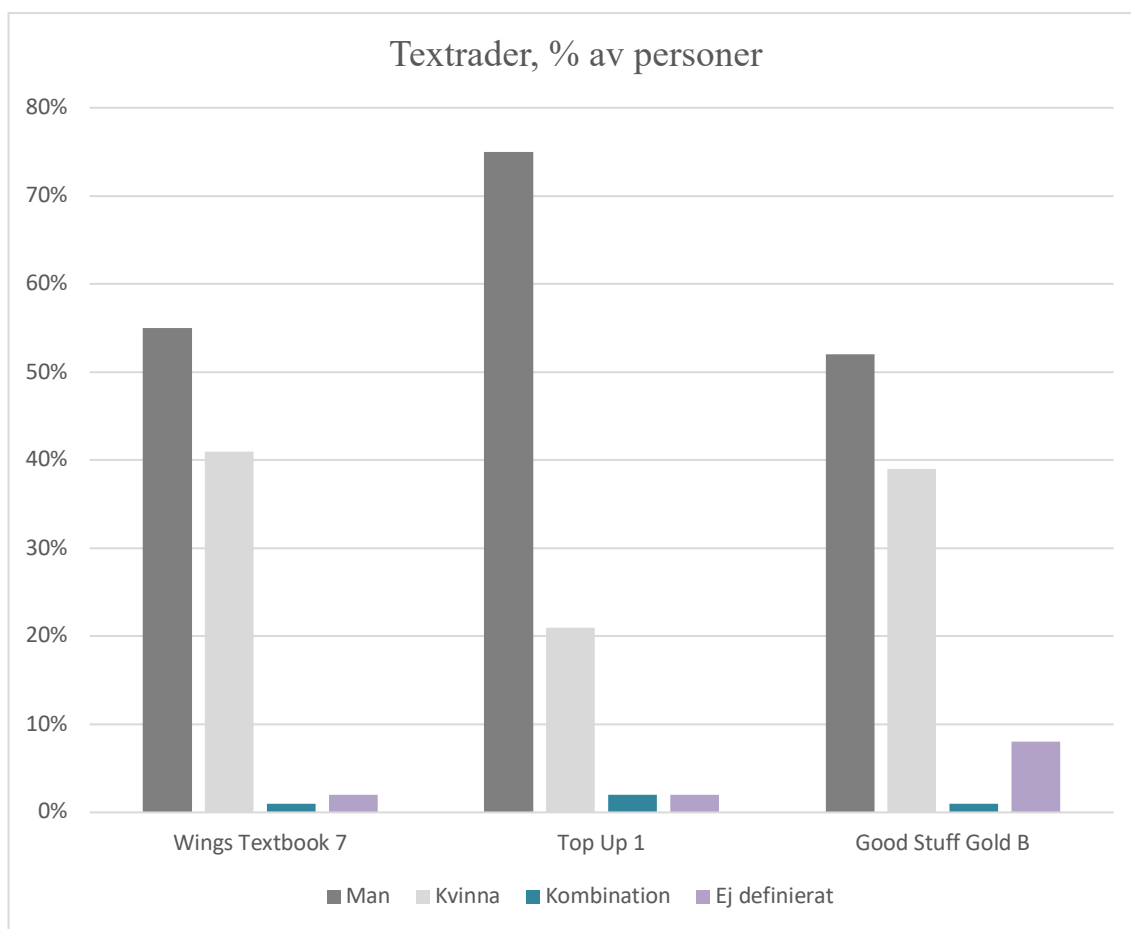
Texterna i läromedlen har analyserats rad för rad för att avgöra hur utrymmet i texterna fördelas mellan könen. Men alla textrader innehåller inte personer. I kategorin *Personer* ingår alla textrader i vilka det skrevs om en person eller där en person pratade. Kategorin *Ej personer* innefattar all annan text, exempelvis beskrivningar av landskap eller ett matrecept. Den bok med störst andel textrader i kategorin *Personer* var boken *Top Up 1*. I denna bok hade 89 procent av texten personer som huvudfokus. Därefter kom *Good Stuff Gold B* med 73 procent i kategorin *Personer*. Det läromedel med minst andel personfokus var *Wings Textbook 7*, där 64 procent av texten sorterades in i kategorin *Personer*.

Kategorin *Personer* har kategoriserats i underkategorierna *Kvinna*, *Man*, *Person av ospecificerat kön* samt *Lika delar man och kvinna*. Den sistnämnda kategorin syftar till rader i vilka en man och kvinna tog lika stor plats, exempelvis ”Anne and John cried a bit [...]” (Frato et. al. 2012: 40). *Person av ospecificerat kön* innefattar de rader i vilka det handlar om en person, men personens kön inte är känt. Exempelvis när en person benämns ”receptionist” eller när personen har ett könsneutralt namn och inte benämns ”he”/”she”.

I läromedlet *Wings Textbook 7* finns totalt 2355 rader text. Av dessa är 837 kategoriserade som *Man*, 615 kategoriserade som *Kvinna* och 63 rader är kategoriserade som *Lika delar man och kvinna* eller *Person av ospecificerat kön*.

Top Up 1 består av totalt 764 rader text. Av dessa är 512 kategoriserade som *Man*, 141 kategoriserade som *Kvinna* och 26 rader är kategoriserade som *Lika delar man och kvinna* eller *Person av ospecificerat kön*.

I läromedlet *Good Stuff Gold B* finns totalt 2380 rader text. Av dessa är 894 kategoriserade som *Man*, 665 kategoriserade som *Kvinna* och 146 rader är kategoriserade som *Lika delar man och kvinna* eller *Person av ospecificerat kön*. I diagrammet nedan visas den procentuella uppdelningen av utrymmet i samtliga läromedel gällande kategorin *Personer*.

Som går att utläsa ur diagrammet var kategorin *Man* i relation till kategorin *Kvinna* överrepresenterad i samtliga läromedel. Minst skillnad i uppdelningen återfinns i *Good Stuff*, där 52 procent av textraderna tillhörde kategorin *Man* och 39 procent tillhörde kategorin *Kvinna*. Detta läromedel var också det läromedel med störst andel personer där kön inte definierats, denna kategori stod för 8 procent av den data som samlats in.

I läromedlet *Wings* var uppdelningen 55 procent i kategorin *Man* och 41 procent i kategorin *Kvinna*. Men den största kontrasten i uppdelning av utrymme syns i läromedlet *Top Up*. I denna bok var hela 75 procent tillhörande kategorin *Man* och endast 21 procent tillhörande kategorin *Kvinna*.

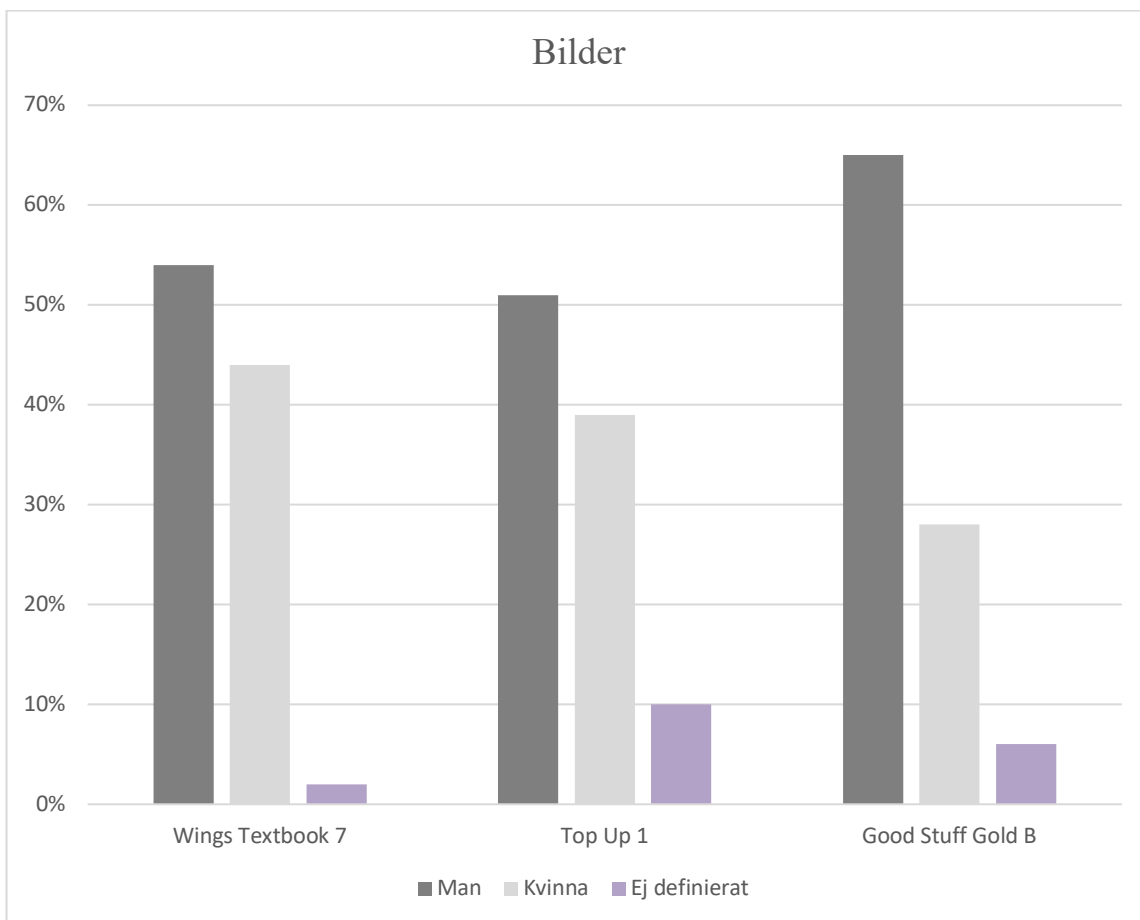
5.2 Bildanalys

Bilderna i läromedlen sorterades in i tre kategorier: *Man*, *Kvinna* och *Ej definierat*. Notera att de bilder som lagts in som data endast är de bilder i vilka en eller flera personer syns. De bilder som kategoriserats som *Ej definierat* är de bilder i vilka det inte går att kategorisera utifrån varken bilden eller text som tillhör bilden. Ett exempel på en sådan bild återfinns i *Top Up* (McClintock 2007: 76), i en illustration av en person som läser en tidning. Tidningen täcker allt utom personens ben, panna och fingrar, och ingen bildtext ger mer information om vem personen är. Bilden är således omöjlig att sortera in i de kategorier som använts i studien. Det som syns på bilden är dock att det är en person, och därför räknas bilden med i min data.

I läromedlet *Wings Textbook 7* finns totalt 133 personer fotograferade eller illustrerade på bilder innehållande en eller flera personer. Av dessa är 72 personer kategoriserade som *Man*, 59 kategoriserade som *Kvinna* och 2 kategoriserade som *Ej definierat*.

Top Up 1 innehåller totalt 164 fotograferade eller illustrerade personer. Av dessa är 83 kategoriserade som *Man*, 64 kategoriserade som *Kvinna* och 17 kategoriserade som *Ej definierat*.

I läromedlet *Good Stuff Gold B* finns totalt 113 personer representerade på bilder. Av dessa är 74 kategoriserade som *Man*, 32 kategoriserade som *Kvinna* och 7 personer är kategoriserade som *Ej definierat*. I grafen intill visas den procentuella uppdelningen av samtliga läromedels bilder i de tre kategorierna.

Den största procentuella skillnaden finns bland bilderna i *Good Stuff Gold B*, i vilken 65 procent av personerna som visas kategoriseras som *Man*. 28 procent av personerna kategoriseras som *Kvinna*. Därefter kommer läromedlet *Top Up 1* med en procentuell uppdelning om 51 procent i kategorin *Man* och 39 procent i kategorin *Kvinna*. I *Wings 7* var uppdelningen 54 procent i kategorin *Man* och 44 procent i kategorin *Kvinna*.

5.3 Exempeltextanalys

Ur varje läromedel valdes en text ut för att analyseras. Som noterades i avsnitt 4.3 (avgränsningar) är dessa texter inte enskilt representativa för hur hela läromedlet är uppbyggt. De är tänkta att statuera exempel för hur en text kan se ut i det valda läromedlet, och också ge ett djup i analysen. Nedan följer analyser av tre exempeltexter.

5.3.1 *The Dress* - ett utdrag ur *Wings Textbook 7*

“The Dress” (Frato et. al. 2015: 44–46) är ett utdrag ur boken *The Boy in the Dress* skriven av David Walliams. Bokens svenska titel är *Dennis Hemligheten* och boken publicerades år 2008. I texten möter läsaren en pojke som direkt beskrivs som annorlunda eftersom han önskar bära klänning. Hans vän, flickan i texten, älskar filmstjärnor, mode och kläder. Båda karaktärerna bär yttre krav och stereotyper direkt kopplade till genus, där det ses som förutbestämt att pojken, just för att han är pojke, inte ska tycka om mode och att bära klänning. Flickan, just för att hon är flicka, ska däremot tycka om dessa saker.

Avsnittet börjar med en beskrivning av Dennis, en 12-årig pojke som enligt texten “enjoys cross-dressing” (ibid.). Texten utspelar sig hemma hos Lisa, “the most fashionable girl in school” (ibid.). Redan i inledningen av avsnittet talas det om stereotypa könsroller och en tydlig genusuppdelning av manligt och kvinnligt. Dennis definieras direkt som en person som gillar ”cross-dressing” och Lisa är en modemedveten person som bryr sig allra mest om stil, kläder och filmstjärnor. Dennis må vara en icke-stereotyp pojke, men han framställs som avvikande, annorlunda och utanför normen.

Avsnittet handlar om att Dennis och Lisa tittar i modemagasin och fascinerar av de vackra bilderna och kläderna:

“It’s amazing,” said Dennis. “It would look good on you!” said Lisa. She laughed and held the dress next to Dennis. He laughed too, and then looked down at it, allowing himself to imagine for a moment what he would look like wearing it, but then told himself to stop being silly” (ibid.).

Både Lisa och Dennis skrattar åt blotta tanken på att Dennis skulle bära klänning, och när Dennis tänker på att prova den finns en känsla av att det är ”löjligt” direkt närvarande. Återigen etableras Dennis annorlundaskap och hans känslor beskrivs som underliga och fåniga. På detta vis förstärks konnotationen att Dennis vilja att bära klänning är konstig, annorlunda, eller rent av fel, och stereotypen för vad en pojke ”ska vara” cementeras.

Vidare i texten uttrycker Dennis att “boys’ clothes are so boring” (ibid.) till vilket Lisa svarar att “Well, I think all those rules are boring. About what people can and can’t wear.

Surely everyone should be able to wear whatever they like?” (ibid.). Lisa uttrycker en åsikt som Dennis inte är van vid och texten fortsätter: “He had never really been encouraged to think like this before” (ibid.). Lisa frågar Dennis om han vill prova klänningen, men säger sedan: “maybe that’s a crazy idea” (ibid.). Hon pratar vidare om att hon älskar att prova klänningar och att “I bet some boys would like it too” (ibid.).

Texten fortsätter ur Dennis perspektiv: “Dennis’s heart was beating really fast – he wanted to say “yes” but he couldn’t. He just couldn’t” (ibid.). Dennis avbryter abrupt och säger att han måste gå. Lisa frågar om han vill komma hem till henne igen och Dennis svarar: “I don’t know” (ibid.) och rusar ut ur huset. Här slutar texten och den följs inte av några frågor eller kommentarer.

Med tanke på hur texten framställer Dennis känslor kring att bära klänning och med tanke på att den slutar med att han stormar ut och inte vet om han vill tillbaka riskerar representationen av karaktären att stjälpas snarare än att hjälpa. Det som texten ger är en bild av att Dennis är annorlunda, att han skäms för att vara annorlunda, och att han inte vet om han vill tillåta sig själv att återvända och känna dessa känslor igen. Karaktären Dennis kan på så vis snarare bli ett avskräckande exempel, och inte den inkluderande karaktär som egentligen skulle behövas.

5.3.2 *Benazir’s Surprise* - ett utdrag ur *Top Up 1*

Kapitlet “Benazir’s Surprise” (McClintock 2007: 80–81) är det enda kapitlet i läromedlet som har två kvinnliga huvudkaraktärer. Historien handlar om de 13-åriga flickorna Benazir och Molly som är klasskamrater och har varit vänner länge. Båda är födda och upp-vuxna i England, Benazirs föräldrar kommer från Pakistan och Mollys föräldrar kommer från Irland. Kapitlet är till största del en dialog, som utspelar sig under en promenad hem från skolan.

Benazir berättar att hon har något speciellt att berätta, en överraskning. Molly svarar: “Well it must be a good surprise because you look quite happy, the way you always look” (ibid.). Benazir svarar: “I’m not unhappy, no” (ibid.) och fortsätter “I don’t know how to tell you. I’m not sure now that I even want to” (ibid.). Hon ger sig till sist och berättar: “I’m getting married” (ibid.). Molly tror att det är ett skämt och påpekar att Benazir bara

är 13 år gammal. Benazir svarar: "I'm not getting married now, but in four or five years' time" (ibid.).

När Molly, som fortfarande verkar chockad, frågar om vem Benazir ska gifta sig med får hon svaret: "A man from Karachi. A man my parents have chosen for me" (ibid.). Molly frågar direkt om Benazir menar en främling, en person hon inte känner. Benazir svarar att det var så hennes föräldrar gifte sig och att: "It's the way most of my people get married" (ibid.). Molly svarar: "Your people, your people. You're English, Benny. You were born here, just like me. You're no more Asian than I am" (ibid.). Dialogen följer:

B: "Just look at me and what do you see?"

M: "That's just colour, that's all."

B: "It's not just colour, Molly. It's culture."

M: "But you don't know him, do you? Is he fat? Is he ugly? Is he 50 years old?"

B: "He's 18. He's at university in Karachi. When he's finished, he'll come here. He'll work for my father. They need him in the business. I've seen a photo of him. He looks nice."

M: "Your father needs him, but do you? What about love?"

B: "I'll learn to love him. He'll learn to love me. Molly, I have to marry him. I want to marry him"

M: "You want to marry him? You don't know him and you don't love him, but you want to marry him. How can you begin to live such a lie?"

B: "You don't understand, Molly. I was afraid that you wouldn't. But then again, how could you?"
(ibid.).

Dialogen, och avsnittet, slutar i och med denna sista fråga. Kapitlet är problematiskt på flera punkter. Först och främst är detta, som nämnts ovan, det enda kapitel i läromedlet i vilket kvinnliga karaktärer tar plats. Och när flickorna väl får utrymme pratar de om äktenskap. Men inte bara pratar de om äktenskap, de diskuterar hur en av dem – ett barn – blivit bortlovad av sina föräldrar till en person hon aldrig träffat. Bröllopet ska äga rum

inom fyra till fem år, det vill säga när hon är 17 eller 18 år. Detta resonemang kring föräldrarnas bestämmelserätt över Benazirs kropp och liv går i direkt strid med, inte bara den läroplan som detta examensarbete utgår från, utan går även i strid med FN:s barnkonvention och mänskliga rättigheter (Svenska FN-förbundet 2019).

Barnäktenskap är ett samhällsproblem världen över, om än främst i utvecklingsländer. Varje dag uppskattas över 32 000 flickor giftas bort, och globalt gifts 1 av 5 flickor bort innan sin 18-årsdag (ibid.). Flickan denna text handlar om, Benazir, ger sken av att vara okej med att vid 13 års ålder ha blivit bortlovad till en fem år äldre man. Hon säger att hennes pappa behöver denne man i sitt företag, och att arrangerade äktenskap är det vanligaste sättet att gifta sig inom hennes kultur. Benazir är ett barn och hennes föräldrar har lovat bort henne. Synsättet i vilket flickan Benazir ses som en ägodel som kan lovas bort till en äldre man snarare än en självbestämmande person har internaliserats av Benazir och hon försvarar det med hänvisning till kultur när kompisen ifrågasätter.

5.3.3 I'm Going to be a Star – ett utdrag ur Good Stuff Gold B

Texten "I'm going to be a star" (Coombs et. al. 2012: 80–81) handlar, enligt dess beskrivning, om Henry, Gina och Vanessas drömmar. I realiteten är det en konversation mellan tre vänner om en persons drömmar – Henrys. Vanessa och Gina agerar bollplank och kommer med input till Henrys tankar och vi får aldrig veta vad varken Gina eller Vanessa drömmer om. Exempeltextern ur *Good Stuff Gold B* handlar om två flickor och en pojke. I texten framställs de tre karaktärerna på ett stereotyp uppdelat vis, nämligen genom att visa pojken som en ambitiös person med stora drömmar och inte särskilt mycket tankar på relationer och konsekvenser. Han är orädd och framåtsträvande. Flickorna, däremot, är ifrågasättande och agerar främst som stöttepelare för pojkens stora drömmar. De får, fastän de är två av tre i en konversation mellan tre personer, avsevärt mycket mindre utrymme och deras drömmar och tankar lyser med sin frånvaro.

Konversationen börjar med ett uttalande från Henry: "When I grow up, I'm going to be famous. I'm going to be a star" (ibid.). Gina och Vanessa påpekar direkt att kändisskap innebär problem. Henry kontrar med att det även innebär pengar. Gina och Vanessa tar upp saker som att ständigt bli övervakad, paparazzi-fotografer och att alla misstag man gör blir uppmärksammade i media. Henry motsätter sig all kritik och säger att "everyone

likes you when you're famous" (ibid.). Återigen får Vanessa och Gina ifrågasätta honom. När Henry säger att han inte har något att dölja frågar Gina: "Are you sure? What about when you kissed your girlfriend's sister? And what about when you cheated on that French test?" (ibid.). Henry påpekar att bara Gina och Vanessa vet om dessa "incidenter" och Vanessa svarar: "True. And we're all best friends" (ibid.).

Men vänskap verkar inte vara viktigt för Henry då han svarar: "For now, anyway. But when I'm famous, think of all the other famous people I can meet. I can go to all the really cool parties. I might not need you two as friends anymore" (ibid.). Gina verkar inte ta illa vid sig av denna nonchalanta syn på deras vänskap utan svarar: "That's true. That would be cool. OK. I've got an idea" (ibid.). "When you're famous, buy us big houses and take us to all the cool parties" (ibid.). Henry frågar direkt: "And what are you going to do for me?" (ibid.), och får Vanessas svar: "We'll keep quiet about all your little secrets" (ibid.), och med detta uttalande med en hint av utpressning avslutas avsnittet med Henrys: "Done" (ibid.).

Hela kapitlet handlar om den manliga karaktären, Henry, även om det egentligen består av en trio av två tjejer och en kille. Henry är totalt ignorant på vad det innebär att vara känd, och vännerna Gina och Vanessa får agera som ett stöd till honom för att han ska förstå konsekvenserna av hans drömmar. Henry är egocentrisk och har fullt fokus på sig själv. Ingenstans i texten ställer han följdfrågor till sina vänner eller visar intresse för vad deras drömmar skulle kunna vara. Har tjejerna inga egna drömmar? Introduktionen till texten beskriver att avsnittet handlar om tre personer som berättar om sina drömmar. Texten handlar sedan om Henry, med sina två stöttande vänner som av texten att läsa inte har några drömmar värda att nämna. Pojken är huvudkaraktären och de kvinnliga vännerna blir åskådare och stöttepelare för att möjliggöra hans drömmar. Enligt texten saknar tjejerna drömmar, det enda Gina och Vanessa verkar drömma om är att leva på Henrys kändisskap (ibid.).

6. Diskussion och slutsats

Precis som tidigare forskning visat att flickor är mer sällan representerade än pojkar i läromedel (Singh 1998: 1) visade mina resultat en ojämn genusrepresentation i de analyserade läromedlen. I Lewandowskis (2014: 88) studie var uppdelningen mellan män och kvinnor ungefär 53 procent män, 47 procent kvinnor. Uppdelningen av utrymmet mellan män och kvinnor i denna studies läromedel var än mer ojämn.

Vad gäller texter var skillnaden på uppdelning av utrymme minst i läromedlet *Good Stuff Gold B*. I denna bok ingick 52 procent av textraderna i kategorin *Man* och 39 procent av textraderna ingick i kategorin *Kvinna*. Uppdelningen är i sammanhanget ”den bästa”, men med tanke på att det fortfarande är en majoritet män i relation till kvinnor är utrymmet trots det inte önskvärt fördelat. I läromedlet *Wings 7* fördelades utrymmet mellan män och kvinnor i textrader räknat som 55 procent i kategorin *Man* och 41 procent i kategorin *Kvinna*. Här syns en än större skillnad i hur utrymmet fördelas och resultatet skiljer sig från de resultat som finns att tillgå i tidigare forskning. Läromedlet *Top Up 1* har den procentuellt största skillnaden i hur utrymmet fördelats mellan män och kvinnor i texterna som analyserats. Hela 75 procent av textraderna har kategoriserats som *Man*, och enbart 21 procent som *Kvinna*. Med tanke på den teori och tidigare forskning som redogjorts för i detta arbete är dessa siffror alarmerande. Något som dock är värt att notera gällande *Top Up 1* är att det är ett läromedel som publicerades innan Lgr11 infördes. Som analysen visat är de läromedel som publicerats och reviderats efter Lgr11 mindre ojämnt uppdelade mellan män och kvinnor än vad *Top Up 1* är.

Som Sunderland (1992: 81–86) skriver kan en marginalisering av kvinnans roller eller avsaknad av representation i läromedel leda till att elever som identifierar sig som kvinnor tappat motivationen. Med detta i åtanke är de resultat som presenterats i denna studie bekymmersamma. Om vi antar att en stor del av läromedlens läsare identifierar sig som kvinnor eller flickor, riskerar den marginalisering av kvinnliga karaktärer som resultaten visar att sänka, eller helt motarbeta, motivationen hos denna grupp användare. Särskilt märkbart är detta i läromedlet *Top Up 1*, vars fördelning av utrymme mellan män och kvinnor är tre fjärdedelar män mot en dryg femtedel kvinnor.

Bilder riskerar att befästa och reproducera fördomar om de inte diskuteras och problematiseras (Carlson & von Brömssen 2011: 16). Därför var fördelningen av utrymmet mellan män och kvinnor i läromedlens bilder också av största vikt att ha med i denna studie. Av 133 personer i läromedlet *Wings 7* var 72 inom kategorin *Man*, och 59 inom kategorin *Kvinna*. Detta ger en procentuell uppdelning om 54 procent i kategorin *Man* och 44 procent i kategorin *Kvinna*. Precis som i de analyserade texterna ges männen mer utrymme även i bilderna i läromedlet. Männens utrymme i bilderna är jämnt i relation till det utrymme som ges i texterna, med 55 procent av utrymmet i text och 54 procent av utrymmet i bild, men kvinnornas utrymme är i både text och bild mycket mindre än männens. Kvinnornas del stod för 41 procent av texterna och 44 procent av bilderna.

Top Up 1 hade en utrymmesfördelning vad gällde bilder som skilde sig från samma läromedels fördelning av utrymme i text. Av 164 personer på bilder i läromedlet var 83 i kategorin *Man* och 64 i kategorin *Kvinna*. Det vill säga 51 procent kategoriserades som *Man*, och 39 procent kategoriserades som *Kvinna*. Detta är fortfarande inte en jämn fördelning av utrymme, men i jämförelse med samma läromedels fördelning av utrymme i textanalysen är det betydligt mycket jämnare. I texten stod kategorin *Man* för 75 procent av utrymmet mot kategorin *Kvinnas* 21 procent, så uppdelningen av personer på bild ger ett något jämnare intryck av läromedlet som helhet.

I *Good Stuff Gold B* fanns totalt 113 personer på bilder och i illustrationer. Utrymmet mellan män och kvinnor är fördelat på 74 personer i kategorin *Man* och 32 personer i kategorin *Kvinna*. En procentuell fördelning av utrymmet är således 65 procent i kategorin *Man* och 28 procent i kategorin *Kvinna*. Detta läromedel var i analysen av texterna det som hade mest jämn fördelning av utrymme. När det gäller bilder är detta läromedel det vars utrymme är mest ojämnt fördelat. Då läromedel, som pedagogisk text, bör analyseras som helhet gällande både text och bild är denna punkt viktig att belysa.

Den största likheten mellan läromedlen vad gäller framställandet av genus i avsnitten textanalys och bildanalys är att samtliga läromedel har en ojämn fördelning och en genomgående underrepresentation av kvinnliga karaktärer i såväl text som bild. Som beskrivs ovan har samtliga läromedel över 50 procent män i alla kategorier. Samtidigt fanns det

inte en enda kategori i vilken det var mer än 44 procent kvinnor. Denna relativa osynlighet i jämförelse med de manliga karaktärerna är alarmerande med tanke på vad tidigare forskning (se bland annat Sunderland 1992) noterat om denna typ av representationsskillnader i läromedel. Skillnad mellan läromedlen vad gäller framställandet av genus i avsnitten textanalys och bildanalys saknas, då samtliga analyser gav liknande resultat. Vad gäller exempeltextanalysen så finns likheter i hur texterna framställer genus bland annat i de stereotypa karaktärer som återfinns i samtliga textutdrag. Skillnader i hur texterna framställer genus är främst hur dessa karaktärer ges utrymme.

I läroplanen för grundskolan står det att ”skolan ska verka för jämställdhet” (Skolverket 2019: 7) och att eleverna ska ”utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar av vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter” (ibid.). I denna studie av representation av genus i läromedel har det framkommit en genomgående ojämn genusrepresentation. Med koppling till aktuell läroplan kan dessa resultat ses som avvikande mot vad skolan ska sträva mot. Om skolan ska verka för jämställdhet, bör läromedlen som finns att tillgå för att användas i undervisning inom skolan också verka för jämställdhet. De resultat som framkommit i denna studie har däremot visat på att så inte är fallet. I resultaten utläses en stor skillnad i utrymme och representation mellan män och kvinnor i läromedlen. Detta är ett resultat som visar hur genusrepresentationen i läromedlen avviker från vad som efterfrågas i läroplanen och representationen av genus förhåller sig således bristfälligt till Lgr11.

Bristen på kritiska diskussioner av stereotypa könsroller i samtliga läromedel gör det svårt att hävda att läromedlen hjälper läsaren att utveckla förståelse för hur uppfattningar om vad som är manligt och kvinnligt kan påverka personers möjligheter. Snarare har resultaten i denna studie visat på det motsatta, att läromedlen förstärker redan etablerade könsroller och marginalisering av kvinnor. De kvinnliga karaktärerna är i samtliga läromedel som analyserats underordnade männen både i procent sett till representation men också i hur de framställs. Precis som Eilard (2004: 259) skriver sker detta subtilt och det är ”en till synes naturlig hierarkisering mellan könen” som sker.

Hirdman (2001: 72–75) skriver att det blivit en grundlogik i den mänskliga naturen att fabricera olikheter mellan vad som anses manligt och kvinnligt. Att de läromedel som analyserats inte är något undantag från dessa fabricerade olikheter är således kanske inte helt oväntat, men det är hur som helst anmärkningsvärt. Framställningen av genus i läromedlen kan förstås som ett uttryck för de genusroller som präglar den samtid i vilken böckerna är skrivna. Hur en viss grupp människor skildras i läromedel beror på vem som har makten att definiera identiteterna i samhället (Eilard 2004: 242), så det är föga förvånande att resultaten av denna studie blev så som de blev. Det finns en tydlig hierarki mellan det ”manliga” och ”kvinnlige” (Hirdman 2001: 66–67), och denna hierarkisering tar sig tydligt uttryck i representationen av genus i de läromedel som undersökts.

Framställningen av genus i de läromedel som undersökts kan förstås som ett uttryck för hur män visas som överlägsna kvinnor (Arikan 2005: 36–37). Män ges mer utrymme i samtliga läromedel i både text och bild. I exempeltextanalysen av utdraget ur *Good Stuff Gold B* med namn ”I’m Going to be a Star” (Coombs et. al. 2012: 80–81) blir detta särskilt tydligt då det i denna text, som handlar om tre personer, ges avsevärt mycket mer utrymme till den manliga karaktären. Han får inte bara majoriteten av utrymmet, utan också innehållsmässigt den starkaste historien. Den manliga karaktären är den person som har drömmar och är framåt, medans de kvinnliga karaktärerna endast stöttar dennes tankar och saknar egna tankar som kommer till tals. Denna kontrastering av karaktärernas egenskaper visar på den typ av underordning av ”kvinnlige” egenskaper som Eilard (2004: 247–248) diskuterat. Den manliga karaktären visar, i det här fallet, målmedvetenhet och till viss del känslökallhet (personen har till exempel inga problem med att ”göra sig av med” sina bästa vänner för att istället gå på ”coola fester” och få nya kompisar). Detta kontrasteras med de kvinnliga karaktärerna som visar det motsatta, de är nämligen passiva och känslösa. Denna uppdelning cementerar en stereotyp uppdelning av det manliga och det kvinnliga i historien och en hierarkisk syn på egenskaperna skiner igenom.

I utdraget ”The Dress” (Frato et. al. 2015: 44–46) som analyserats ur *Wings 7* kan representationen av genus förstås som ett försök till inkludering av en karaktär som bryter normen. Användandet av ord som ”silly” och ”crazy” (ibid.) när det handlar om pojakens önskan om att bära klänning riskerar dock att cementera tanken på att det är ”fel” för en

pojke att känna såhär. Kapitlet avslutas med att pojken abrupt lämnar vännens rum. Texten lämnar bakom sig en känsla av att pojken är annorlunda, och att han inte ens ville stanna hos sin vän efter att tanken om att prova en klänning slog honom. Kapitlet avslutas utan kommentarer eller frågor kring problematiken i avsnittet, och fastän det må vara positivt att läromedlet innehåller en icke-stereotyp karaktär lämnar texten en hel del att önska. Återigen skiner ett ”förakt för det ’kvinnliga’” (Hirdman 2001: 66–67) igenom och pojkens önskan om att göra något så ”kvinnligt” som att bära klänning överröstas av tvekan och skamfyllda känslor. Ingen klänning provas, och inga genusroller ifrågasätts.

Men det mest problematiska avsnittet som analyserades fanns i *Top Up 1*. Representationen av genus i denna text med namn ”Benazir’s Surprise” (McClintock 2007: 80–81) kan förstås som ett uttryck för det Eilard (2004: 253) kallar en internalisering av ett tanke sätt i vilket världen ständigt betraktas ur mannens synvinkel. I texten möter läsaren två 13-åriga flickor som under hela avsnittet diskuterar den man som en av flickorna blivit bortlovad till. Att hela kapitlet består av att de diskuterar en man är också ett uttryck för ett stereotypt sätt att se på kvinnor. Flickan rättfärdigar det arrangerade äktenskapet genom att poängtera att hennes pappa behöver mannen i sitt företag (McClintock 2007: 80–81). Hon ska giftas bort för att en man (pappan) behöver en annan man (den blivande maken). Marginaliseringen av flickan som person är märkbar.

Synen på kärlek och giftermål ur dessa två barns perspektiv är särskilt bekymmersam i kontexten av ett det är skrivet i ett läromedel. Eilard (2004: 244) skriver att skolböcker är officiella dokument och att dess genomslagskraft just på grund av detta är stor. Med detta i åtanke riskerar det som skrivs och undervisas om i ett läromedel tas för sanningar. Det är två barn som diskuterar att en av dem kommer att bli bortgift, möjligtvis innan 18 års ålder och således som ett barn, till en fem år äldre man som hon aldrig tidigare träffat. Att lämna detta ämne helt utan att ifrågasätta eller kritisera verkar obetänksamt, och riskerar att åsidosätta ämnet som oviktigt eller rent av acceptabelt när det i realiteten både är olagligt och ett brott mot både de mänskliga rättigheterna och FN:s barnkonvention (Svenska FN-förbundet 2019). Barnkonventionen är lag i Sverige och att i ett läromedel så nonchalant och okritiserat framhålla ett stundande barnäktenskap är oerhört alarmerande. Av-

snittet är djupt problematiskt, inte bara då det helt okritiskt behandlar ämnet barnäktenskap, som är något många flickor än idag tvingas in i. Det är även problematiskt eftersom kapitlet utgör det enda avsnittet i läromedlet i vilket kvinnor är huvudkaraktärer.

Slutsatsen som dras av studien som genomförts är att representationen av genus i läromedel fortfarande är långt ifrån jämställd och således uppfyller den heller inte de krav som ställs i Lgr11 på jämställdhet. I allt från text, bild och exempeltextanalys sker kontinuerligt en hierarkisering mellan det manliga och kvinnliga. Det finns även relativt avsaknad av representation av kvinnor samt en marginalisering av kvinnans roll i de läromedel som undersökts. Studien i sin helhet kan finnas som stöd för lärare som söker en kritisk granskning av de läromedel som undersökts, men kan också finnas som inspiration för egna analyser och granskningar av läromedel som tänks användas i undervisning.

Vidare forskning inom ämnet genus i läromedel skulle gynnas av att inkludera flera olika läromedel samt även inkludera de digitala läromedel som finns att tillgå. Avslutningsvis föreslås mer omfattande kritiska diskursanalyser av läromedel i engelskämnet där samtliga texter i läromedlen analyseras för att ge en ännu bredare bild av hur representationen av genus faktiskt ser ut.

Referenser

- Arikan, Arda. (2005). Age, gender and social class in ELT coursebooks: a critical study. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2005 (28), 29–38.
- Butler, Judith. (1990). Subversiva kroppsakter, ur Gender Trouble. I Larsson, Lisbeth (1996) (red.) *feminismer* (s. 147–176). Lund: Studentlitteratur.
- Butler, Judith. (1999). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Carlson, Marie & von Brömssen, Kerstin. (2011). Kritisk läsning av pedagogiska texter – en introduktion. I Carlson & von Brömssen. (red.), *Kritisk läsning av pedagogiska texter: genus, etnicitet och andra kategoriseringar* (s. 15–39). Lund: Studentlitteratur.
- Christoffersen, Line & Johannesen, Asbjørn. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur.
- Coombs, Andy, Bayard, Annika, Hagvörn, Roland & Johansson, Kjell. (2012). *Good Stuff Gold B*. Stockholm: Liber.
- Danielsson, Kristina & Selander, Staffan. (2014). *Se texten! Multimodala texter i ämnesdidaktiskt arbete*. Malmö: Gleerup.
- Eilard, Angerd. (2004). Genus och etnicitet i en ”läsebok” i den svenska mångetniska skolan. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 9 (4), 241–262.
- Frato, Kevin, Cederwall, Anna, Rinnesjö, Susanna, Glover, Mary, Glover, Richard, Hedberg, Bo & Malmberg, Per. (2015). *Wings Textbook 7* (2. uppl.). Stockholm: Natur & Kultur.
- Förlaget Natur & Kultur. (u.å.). Wings åk 7. Hämtad 2020-05-15 från <https://www.nok.se/titlar/laromedel-b2/wings-ak-7/>
- Gleerups. (u.å.). Top Up 1. Hämtad 2020-05-15 från <https://www.gleerups.se/fler-tips-pa-laromedel-for-arskurs-7-9/top-up-1-p40647214>
- Hirdman, Yvonne. (2001). *Genus: om det stabila föränderliga former* (2. uppl.). Malmö: Liber.
- Kenndal, Robert. (2011). Den pedagogiska textens struktur och design – om läroboksspråk, förståelse och kommunikation. *Geografiska notiser*. 69 (3), 113–123.
- Lewandowski, Marcin. (2014). Gender stereotyping in EFL grammar textbooks. A diachronic approach. *Linguistik Online*, 6, 83–99

- Liber. (u.å.). Good Stuff Gold B Textbook. Hämtad 2020-05-15 från <https://www.liber.se/produkt/good-stuff-gold-b-textbook-14757>
- McClintock, John. (2007). *Top Up 1*. Malmö: Gleerups.
- Nationalencyklopedin. (u.å.). Genus. Hämtad 2019-12-08 från <https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/genus>
- Selander, Staffan. (1991). *Läromedel: ett utbildningsmaterial om pedagogiska texter*. Härnösand: Högsk. Institutet för pedagogisk forskning.
- Singh, Manjari. (1998). Gender Issues in Children's Literature. *ERIC Digest*. ED424591
- Skolverket (2019). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Hämtad 2019-11-12 från <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>
- SPSM (2019). Engelska. Hämtad 2019-12-08 från <https://hittalaromedel.spsm.se/inspiration/grundskolan-ak-7-9/engelska/>
- Sunderland, Jane. (1992). Gender in the EFL classroom. *ELT Journal: English Language Teaching Journal*, 46 (1), 81–91.
- Svenska FN-förbundet. (2019). Frågor och svar om barnäktenskap. Hämtad 2020-05-17 från <https://fn.se/flicka/barnakteskap-faq/>

Bilaga 1:

Tabeller, text

Wings Textbook 7

Titel	Sida	Kvinna	Man	*	**	***
Adele - A Story of Success	12	26				6
About: IDIOT	14-15		45			
My Music Isn't Yours	16-17	27	18			
Glastonbury Festival Review	18	19	7			31
New Listening Habits	20-21		5			41
I Live off Royalties	22-24	17	54			9
What Are You Wearing Today?	32	36	36			
I Think I Like Second Hand	34-35	29	22			
Letter to the Editor	36-37	12	4			29
What Do They Look Like?	39	15	29			
Missing Student: Where is Bob?	40	1	18		6	5
Lee Alexander McQueen	42-43	2	57			
The Dress	44-46	51	35			15
Property Listings	54-55					58
The Wrong Side of Town	56	15	18			
Poppy's Room	58-59	36				8
Saturday Morning in Elm Road	60-61	16	14			
Homelessness Doesn't Have to Begin at Home	62-63	19	49			10
The Other Mother	64-66	64	11			20

How Do You Like the Food	74-75	26	27			
Jamie Oliver: Stirring up a Food Revolution	76-77	2	35			12
Fish and Chips Facts	78					33
Seven Spices and Saffron	80-81	15	3		4	7
Popular English/American Dishes	84-87					66
Deep in our Refrigerator	89	7				17
Cut Down on Food Waste	90-91					37
All Together Again	92-96	28	79		3	23
Informationstexter	104-107		11			98
The Commonwealth Games	108-109	32		18		2
The Run for Your Life Blog	110-111	11		29		
How to Play Conkers	112-113	1				44
Journal of Cheon McGaragle	114-115		51			
My Dog Plays Invisible Frisbee	116		1			15
Yeah, Good Cover, Innit?	117-122	36	112		3	4
Teenage Life in Britain: Joshua Lord	128-129		51			
Teenage Life in Britain: Fatima Qasim	130-131	44				
Four Countries - One Kingdom	132-143					169
A British Genius: Stephen Hawking	144-145		45			
The Fictional Universe of Harry Potter	146-147	28				11
British Traditions: Guy Fawkes' Night	148					21
British Traditions: Halloween	149					22

British Traditions: Tea	150					27
	Summa	615	837	47	16	840
	% av					
<i>Totalt antal rader:</i>	tot	26%	36%	2%	1%	36%
	% av					
2355	pers	41%	55%	3%	1%	

Top Up 1

Titel	Sida	Kvinna	Man	*	**	***
Meet Brad	6		15			
The Arrival	14	10	16			5
Mariam	21	21	5		3	2
Say it with Flowers	28	7	19		5	4
The Fastest Animal on Earth	34-35		58			
The Fishing Contest	42		31			
Easy Money	50	9	24		1	2
Rex Saved My Life	56		21			4
Where's Mum?	62	10	18	6	2	16
The Longest Walk	70	2	26		1	1
Who Am I?	79		45			
The Truth About Santa Claus	86	5	18	4		26
New Year's Eve	93	3	19		2	10
Fire!	100	8	25			2
Benazir's Surprise	109	60				
Missing Person	116	4	28			
Boy Bites Croc!	123		26	2		2
The Birthday Party	131		48			7
Panic in the Lift	136		38			
Dog Dreams	144	2	32			4
	Antal	141	512	12	14	85
<i>Totalt antal rader:</i>	%	18%	67%	2%	2%	11%
764	% av pers	21%	75%	2%	2%	

Good Stuff Gold B

Titel	Sida	Kvinna	Man	*	**	***
Travelling Around Florida	6-7	22				18
Catching the Tube	8		9	17		
Money, Money, Money	9	6	9			8
Pocket Money	9	11	14			
Bargain Bike	11	15	9			
Lend Me Some Money	12	8	16			
Money Makes the World Go Round	13					27
The Lucky Penny	14-15	72	14			13
My Canadian Blog	18		8			22
Pizza for Two	20	11	20			
The Complaint	21		14			
Fast Food	22-23					36
My Great Idea	24-25		54			6
What is the Future of Food?	26-27					29
A Bottle of Coke	28-30	11	51			15
Going to School in South Africa	32-33	1	9			22
At the British Museum	34-35	10	44			
First Day	36-37	20		14		
Just an Ordinary Day	38-39	23	13			2
British Schools	40					27
American Schools	41					21
My First Class	42	8	17			1
Snow White	43-50	37	39	98		2
Nicky's Big Trip	52-53	22				19
You First	54-55	29	13			4
From a Balloon	56-57	4	12			13
Strange Flying Animals	58-59					50
Peter Pan	60-62	8	45			26
Gagan from England	64		10			13
First Lesson	66	10	15			
Did You Know This About Horses?	67					27

Alice and Her Café	68-69	26				
Planning the School Party	70-71	31	29		1	4
Home or Away?	74	9		8		
Stars	75		17			
Pen Pals	76	1	15		3	5
Bollywood vs. Hollywood	78-79	17	17			
I'm Going to be a Star	80-81	19	15			2
Signs of the Zodiac	82-83					41
The Stars	84					25
Our Home - The Solar System	86	3				5
Galaxy Song	88					24
The School Magazine	90-91	8	24			6
High on a Mountain	92-93	24	24			2
A Crazy Argument	94-95	55				5
Wake Up!	96	13	15			
Teenagers and Sleep	97	6				30
The Runner	98-100	3	83			4
What Really Scares Us?	102-103					60
Late at Night	104	14	13			
The Long Wait	106-107	9	33			7
What the Shark Vomited	108-109		25			23
Bob's Secret	110-114	17	102		3	13
A Swedish Tradition	116-117	36				
Me and Jack	118-121	46	47		2	6
Winter's Whispered Moan	122					12

	Summa	665	894	137	9	675
<i>Totalt antal rader:</i>	% av tot	28%	38%	6%	0%	28%
	% av					
2380	pers	39%	52%	8%	1%	

* denna kolumn används när det är specificerat att det är en person, men ej kön. Exempelvis i dialog där personen enbart benämns "receptionist".

** denna kolumn avser textrader med lika utrymme för man/kvinna

*** denna kolumn avser textrader utan personer. Denna kolumn räknas ej med i statistiken "% av pers."

Bilaga 2: Tabeller, bild

Wings Textbook 7

Nr.	Sida	Beskrivning	Man	Kvinna	*
0	6-7	3 personer på en scen med musikinstrument	1	2	
2	8	Person i DJ-bås	1		
3	10	Person som sjunger i mikrofon		1	
4	10	Utklädda personer	6	5	
5	11	Person i DJ-bås	1		
6	12	Porträttbild (Adele, med Oscarsstatyett)		1	
7	13	Person spelar piano & en annan sjunger	1	1	
8	16	4 personer på en soffa	2	2	
9	18	Person som sjunger i mikrofon		1	
10	20	Person åker tåg		1	
11	22	2 personer på en soffa	2		
12	28	3 personer med en shoppingpåse	2	1	
13	28	Person i guldklänning		1	
14	30	Person under vatten	1		
15	32	Illustration, 4 personer	2	2	
16	33	Personer med shoppingkassar	2	3	
17	35	Person shoppar		1	
18	39	Illustration, 3 personer	2	1	
19	42	2 personer på en catwalk (Alexander McQueen & modell)	1	1	
20	43	Person på röda mattan (Lady Gaga)		1	
21	45	Person i guldklänning		1	
22	50	Väggmålning på målare	1		
23	57	Väggmålning på målare (stort format)	1		
24	58	Person vid fönster		1	
25	62	Porträttbild (Jamaica McCormack)		1	
26	63	Hemlös person	1		
27	64	Animerad bild av familj	1	2	
28	68-69	3 personer vid matbord	2	1	
29	70	Porträttbild (Jamie Oliver)	1		
30	74	Person i skolmatsal		1	
31	76	Porträttbild (Jamie Oliver)	1		
32	82	4 personer vid bord	2	2	
33	83	4 personer äter middag	2	2	
34	89	Person vid kylskåp	1		
35	92	Bokomslag (The Famous Five)	1	1	
36	96	Porträttbild (Enid Blyton)		1	
37	98-99	2 cricketspelare	2		
38	100	2 brottare		2	
39	100	2 fotbollsspelare	2		
40	102	Ryttare			1
41	102	3 lacrossspelare & domare	4		
42	103	3 cyklister	3		
43	103	Löpare		1	
44	104	2 fotbollsspelare	2		
45	104	4 rugbyspelare		4	
46	104	2 cricketspelare	2		
47	105	Tennisspelare	1		
48	105	Golfspelare		1	
49	106	2 basketspelare	2		
50	107	Basebollspelare		1	
51	108	2 brottare		2	
52	110	2 personer på löprunda		2	
53	111	Tjurfäktare	1		

54	112	Person spelar "conkers"		1	
55	115	Person spelar dator	1		
56	119	3 barn spelar fotboll	3		
57	122	2 fotbollsspelare	2		
58	128	3 personer i soffa	3		
59	131	Porträttbild (Fatima Qasim)		1	
60	137	2 gatumusikanter	1	1	
61	144	Porträttbild (Stephen Hawking)	1		
62	145	2 personer (Stephen Hawking & Jim Parsons)	2		
63	146	Porträttbild (J.K. Rowling)		1	
64	147	4 personer ur filmscen (Harry Potter)	2	2	
65	149	3 personer i Halloween-utklädnader		2	1
Sammanställt, antal			72	59	2
Sammanställt, procent			54%	44%	2%

Top Up 1

Nr.	Sida	Beskrivning	Man	Kvinna	*
1	Omslag	3 personer med fotbollar	3		
2	7	Porträttbild (Brad)	1		
3	11	Illustrationer av Brads dag (8 bilder)	8		
4	21	Porträttbild (Mariam)		1	
5	22	Illustration, person i träningskläder			1
6	24	Illustration, Mariams aktiviteter		10	
7	32	Illustration, person i säng & person med blommor	1	1	
8	33	Illustration, person med hund			1
9	39	Person på häst			1
10	43	Person med stor fisk (1)	1		
11	43	Person med stor fisk (2)	1		
12	44	Illustration, 2 personer fiskar	2		
13	57	Polis med hund	1		
14	68	Illustration, lärare och elev	1	1	
15	69	Porträttbild (elev)	1		
16	71	Person bär person i korg	1	1	
17	74	Illustration, 2 personer pratar	1	1	
18	75	Illustration, 2 personer pratar	1	1	
19	76	Illustration, person läser tidning			1
20	78	Skolfoto ("Bob"). OBS, samma bild x12	12		
21	83	Illustration, 2 fotbollsspelare	2		
22	83	Illustration, 2 personer sjunger		2	
23	83	Illustration, 2 personer fiskar	2		
24	83	Illustration, 2 personer på soffa framför TV	2		
25	83	Illustration, person vandrar	1		
26	83	Illustration, person sover på soffa		1	
27	83	Illustration, person spelar gitarr		1	
28	83	Illustration, person läser			1
29	84	Illustration, 5 personer spelar instrument	3	2	
30	97	Illustration, personer smäller raketer	2		
31	97	Illustration, person packar kylväska	1		
32	97	Illustration, person packar väska		1	
33	97	Illustration, person med skolväska		1	
34	97	Illustration, person vid bil	1		
35	97	Illustration, person med skridskoväska	1		
36	98	Illustration, personer i hus	6	10	1
37	103	Illustration, person på stege		1	
38	107	Illustration, personer vid hus som brinner	5	5	
39	108	2 personer med trälåda		2	
40	111	Illustration, par som gifter sig	1	1	
41	113	Illustration, "Benny" och "Molly"	1	1	
42	118	Illustration, person och alien		1	
43	130	2 personer vid vägg			2
44	135	Illustration, fest	6	6	1
45	140	Illustration, person med golvmopp	1		
46	143	Illustration, personer i hus	12	11	6
47	149	Illustration, personer i hus	1	2	2
Sammanställt, antal			83	64	17
Sammanställt, procent			51%	39%	10%

Good Stuff Gold B

Nr.	Sida	Beskrivning	Man	Kvinna	*
1	5	Person på säng med pengar		1	
2	9	Illustration, person vid oljeborr	1		
3	10	Illustration, person med pengar i handen		1	
4	11	Person på cykel		1	
5	12	Illustration, 3 personer	2	1	
6	18	Porträttbild (Ashton)	1		
7	20	Illustration, kypare	1		
8	21	Illustration, par vid matbord	1	1	
9	25	Person på snabbmatsrestaurang	1		
10	29	Illustration, person som rapar	1		
11	31	3 skolbarn i rörelse	3		
12	32	Skolbarn med bok			1
13	33	Person på bänk	1		
14	35	Person vid staty			1
15	36	Person i huvtröja		1	
16	40	Klassrumsbild, drottningbesök	1	3	
17	41	Klassrumsbild, president Obama	3	1	1
18	43	Snövit		1	
19	45	Snövit		1	
20	49	Snövit		1	
21	50	Illustration, de 7 dvärgarna	7		
22	51	Person med fallskärm		1	
23	52	Porträttbild (Nicky)		1	
24	60	Peter Pan och Tingeling	1	1	
25	63	Person på fält med cykel		1	
26	64	Person med skolväska	1		
27	68	Person med dator		1	
28	70	Illustration, par	1	1	
29	72-73	Illustration, fotbollsmatch	35		3
30	74	Fotbollssupporters	1	1	
31	77	Person i färgglada kläder		1	
32	78	Film posters	2	2	
33	79	3 sittande personer		3	
34	89	Person vid vägg med graffiti	1		
35	95	Person vid vägg		1	
36	97	Person sover på säng med böcker	1		
37	100	Person vid gräsmatta	1		
38	101	Person med skräcksminkning		1	
39	102	Tandläkare	1		
40	102	Person på flygplansvinge	1		
41	104	Dracula	1		
42	105	Person på kyrkogård		1	
43	107	Person i soffa	1		
44	108	Person vid hajakvarium			1
45	110	Illustration, "Bob"	1		
46	114	Illustration, vampyr	1		
47	117	Luciatåg		3	
48	118	Illustration, trollkarl	1		
Sammanställt, antal			74	32	7
Sammanställt, procent			65%	28%	6%

* en bild som visar en person, där kön ej framgår